

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ОК 19. ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ (ГЕНДЕРНИЙ РАКУРС)

Спеціальність	081 Право
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
Курс / семестр вивчення	1/ 2 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	6
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції - 48 год.
	Практичні, семінарські заняття – 48 год.
	Самостійна робота - 84 год.
Вид індивідуального завдання	Реферат
Форма підсумкового контролю	залік
Кафедра (назва, № кабінету, контактний телефон, e-mail)	Кафедра публічного і приватного права
Викладач /і:	Литвиненко Анастасія Олександрівна, викладач Аблязов Денис Едуардович, к.ю.н.
Контактна інформація викладача/ів:	E-mail: Litvinenko_Nastenk@ukr.net тел. 0936998594
Дні занять	Згідно з розкладом
Консультації	Очні консультації: згідно з графіком Дистанційні: електронна пошта, групи у Вайбері, Телеграмі
Анотація навчальної дисципліни:	
<p>Дисципліна «Права, свободи та обов'язки (гендерний ракурс)» спрямована на те, щоб ознайомити здобувачів з основними поняттями, науковими підходами і напрямками гендерної теорії; паритетної політики, сформувані розуміння її важливості як організаційного принципу; дати знання щодо основних наукових підходів, концептуалізації інформації з гендерних питань; показати можливості застосування гендерної теорії і методології для досягнення цілей сталого соціального розвитку України. Викладання дисципліни передбачає оволодіння студентами знаннями із проблем: гендер в історії світової та вітчизняної суспільно-політичної думки; формування гендерної політики; інституційні механізми забезпечення гендерної рівності в Україні; становлення та розвиток жіночого руху як ідеології і практики суспільних змін; гендерна рівність як важливий чинник забезпечення сталого економічного розвитку; гендерна політика у соціальній сфері українського суспільства; гендерні особливості сучасної сім'ї; гендерний підхід – важливий чинник демократизації освіти та науки.</p>	
Мета і завдання навчальної дисципліни:	

Метою навчальної дисципліни є окреслення існуючих проблем і актуальних досліджень, які стосуються становлення гендерної ідентичності і гендерного самовизначення людини як в сучасній Україні, так і у світі. Предмет направлений на ознайомлення з історією розвитку гендерної проблематики в європейських країнах і Америці, розвитком гендерних стереотипів, гендерних ієрархій і механізмів влади та їх критики; становленням жіночих рухів і рухів за права меншин; основними напрямками розвитку феміністських теорій і концепцій маскулінності; специфікою репрезентації гендерної ідентичності в літературі, філософії і мистецтві. Предмет займає чільне місце у висвітленні тенденцій гендерних, феміністських, постколоніальних досліджень у ракурсі аналізу мистецтва, розкриває проблеми гендеру в різних сферах життя: політиці, освіті, творчості. Проблеми, що пов'язані зі становленням гендерної ідентичності і гендерним самовизначенням людини, «вплетеної» в канву політико-ідеологічного впливу, на сьогоднішній день не є новими, але й залишаються невичерпаними остаточно, особливо в сучасній Україні, яка стикається з новими гендерночутливими питаннями: насилля в сім'ї, гендерна нерівність, права гендерних меншин та ін.

Мета орієнтована на формування у здобувачів таких компетентностей:

СК 1 Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

СК 3 Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4 Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

СК 6 Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

СК 12 Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 25. Демонструвати знання та розуміння особливостей правового регулювання у фундаментальних галузях права.

Очікувані результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

Студенти повинні *знати*:

- сутності гендеру, умов його формування та проявів в суспільстві;
- витоків основних протиріч міжстатевих стосунків;
- концепцій конструювання гендеру та основ наукових підходів до його вивчення;
- історичних трансформацій чоловічих та жіночих ролей в суспільстві;
- гендерної специфіки сучасних наукових досліджень;
- правового забезпечення гендерної рівності;
- гендерних аспектів української національної культури.

Студент повинен *уміти*:

- проводити гендерний аналіз документів, що супроводжують професійну діяльність;
- виявляти та реконструювати ієрархічні стосунки між статями;
- відсікати сексуальні домагання;
- знаходити раціональні способи уникнення критичних ситуацій, пов'язаних із сексуальним насиллям;
- відрізнити біологічно та соціально обумовлені аспекти нерівності статей;
- оперативного та пасивного володіння гендерною термінологією.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Гендер як наука та навчальна дисципліна

Основні категорії гендерної соціології. Стать і гендер - біологічні і соціальні розходження. Течії та теорії про статеві відмінності і гендерні нерівності: генетика, соціобіологія, функціоналізм, культурна антропологія (М.Мид), феміністські точки зору - ліберальний фемінізм, марксистський фемінізм, радикальний фемінізм і постмодернізм. Визначення основних понять: стать, гендер, сексуальність, гендерна роль, гендерна ідентичність, гендерна соціалізація, гендерна стратифікація, гендерна диференціація, гендерна методологія, маскулінність, фемінність, сексизм, патріархат, андроцентризм, фемінізм.

Тема 2. Становлення теорії гендеру

Теорії статевого розвитку - З.Фрейд, Н.Чодороу, К.Гілліган. Переваги і недоліки теорій. Основні категорії фемінології. Принципи фемінології. Основні теорії маскулінності. Основні сфери детермінації маскулінності у світі. Теорії гендерної диференціації. Теорія функціоналізму (Т.Парсонс, Р.Бэйлс); конфліктний підхід (Р.Коллінз), марксистська (К.Маркс, Ф.Енгельс, А.Бebel) і неомарксистська концепції (Х.Хартманн, Р.Бэррон, Г.Норрис), інтеракціоністський підхід (Н.Чодороу) та інші. Теорія соціальної конструкції гендеру як динамічного виміру гендерної культури.

Тема 3. Біологічні, психологічні, соціокультурні чинники гендеру

Стать як соціокультурний феномен: від есенціалізму до соціального конструктивізму. Лематизація жіночого та чоловічого в культурі. Дихотомія «природа-культура» в контексті проблеми гендерної рівності. Єдність гендеру і статі у постколоніальному спадку європоцентризму. Поняття аффіліації й атракції. Фактори, що впливають на атракцію: унікальні властивості реципієнта спілкування, унікальні властивості перципієнта спілкування, умови конкретної ситуації. Дослідження, присвячені вивченню атракції й аффіліації. Поняття сексуальності. Дискурси сексуальності, репрезентація в них чоловіків і жінок.

Тема 4. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності

Поняття гендерної соціалізації. Поняття гендерна ідентичність. Механізми формування гендерної ідентичності. Фізіологічні ознаки статі. Сексуальність. Сексуальна орієнтація. Гендерні ідеали. Агенти гендерної соціалізації - родина (особливості

виховання), школа, СМІ, книги, однолітки. Теорії гендерної соціалізації. Психоаналітична теорія. Концепція соціалізації З.Фрейда. Теорія статевої типізації. Теорія когнітивного розвитку. Теорія гендерної схеми С. Бем. Феміністські теорії соціалізації. Психоаналітична концепція Дж.Митчелл. Концепція сексуалізації Ф.Хауг.

Тема 5. Гендерні ролі та стереотипи

Гендерні стереотипи. Гендерні статуси і ролі. Обмеження, що накладаються традиційно жіночою роллю: "Охоронниця домашнього вогнища", "працююча жінка". Обмеження, що накладаються традиційно чоловічою роллю: норма статусу / успішності, норма фізичної, розумової й емоційної твердості, норма антижіночності. Зміна гендерних ролей.

Тема 6. Гендерна стратифікація суспільства

Гендерні дослідження у сфері освіти. Гендерні дослідження у сфері охорони здоров'я. Гендерні підходи у вивченні політики і права. Гендерні підходи в економіці. Предметна область гендерного виміру соціально-економічної нерівності. Диференціація трудових занять по підлозі. Механізми фемінізації окремих сфер зайнятості, професій, занять.

Тема 7. Стать, гендер та сексуальність: поняття, особливості, відмінності. Теорія гендеру.

Трансформація понять та практика застосування. Поняття: Бісексуал, Гей, Гендерне вираження, Гендерна ідентичність, Гетеросексуал (ЧСЧ), Гомофобія, Гомосексуаліст, Інтерсексуал, Криміналізація (одностатевих відносин), Лесбійка, ЛГБТ (LGBT), Особа з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. Стать, стигматизація, сексуальне здоров'я, сексуальні меншини, сексуальна орієнтація, сексуальні права, сексуальність, трансвестит, трансгендери (чи «транси»), трансексуал (або «транс») Скорочення, що прийняті відповідно до Міжнародних актів та Механізмів контролю.

Тема 8. Гендер у політиці

Гендер у політиці: проблеми та перспективи запровадження. Гендер у державному управлінні. Гендер як чинник розподілу влади. Гендер в українській політиці.

Тема 9. Гендер і ЗМІ

Незаангажованість та об'єктивність масмедіа. Образ суспільства у медійному відображенні. Стереотипи в ЗМІ. Суспільний консенсус та ЗМІ. ЗМІ та "громадська думка". Запити аудиторії – реальні та уявні. Кодування та декодування медійних текстів. Гендерний аналіз масмедіа. Гендерні підходи до питання про зміни в змісті медійних повідомлень та можливості їх трансформацій у напрямку гендерного партнерства.

Тема 10. Гендерні відносини у економічній сфері.

Загальні підходи вивчення гендерних аспектів економіки. Визнання та схвалення суспільством єдиного різновиду роботи, а саме оплачуваної праці. Наявність розподілу праці за статевою ознакою. Специфіка жіночої участі в економічній діяльності. Моделі соціальної політики, як ключові механізми розподілу та перерозподілу соціальних та економічних ресурсів.

Тема 11. Гендерні відносини у родині

Жінка та чоловік в структурі сімейних відносин. Тенденції розвитку сімейних відносин та сучасних форм сім'ї (досвід Центрально-Східної Європи). Вербальне та фізичне насилья в партнерських відносинах. Альтернативні форми сім'ї. Відмова від сім'ї (сингл-статус). Гендерно-рольові дисгармонії. Суспільна система поглядів на норми статево-рольового поведіння. Соціальні експектації та їх тиск на свідомість людини (осуд, негативні оцінки тощо). Зміни статево-рольової поведінки. Різні підходи до розуміння інверсії як девіації, стилю життя. Концепція «перформенсу статі» Дж.Батлер. Гендерно-рольовий інфанталізм. Гендерно-рольовий дефіцит. Атрофія гендерної ролі.

Тема 12. Гендер і релігія

Гендерні дослідження релігії: до порушення проблеми. Гендерна критика та феміністська теологія: філософсько-методологічні джерела. Феміністська теологія. Гендерні дослідження релігії: етапи і напрями. Гендерна критика традицій буддистського,

ламаїстського, конфуціанського й даоського напрямків. Гендерний аналіз архаїчних релігій та міфологій.

Тема 13. Правові аспекти гендеру

Права рівності в системі інфраправа. Права рівності: історична зумовленість. Юридичний зміст рівності статей. Гендерна рівність в міжнародних документах. Конституційне забезпечення гендерної рівності в Україні. Світовий і національний досвід гендерного законотворення. Гендерна експертиза законодавства. Гендерне квотування.

Тема 14. Гендерні дослідження в Україні

Гендерна концепція та підходи у вітчизняних наукових дослідженнях. Основні етапи становлення жіночих та гендерних досліджень. Дослідницькі проекти в Україні. Жіночі та гендерні дослідження як освітній проект.

Тема 15. Основи правового становища людини і громадянина в сучасному світі.

Поняття та сутність правового становища особи в державі. Міжнародно – правові стандарти прав людини та регулювання правового статусу особи нормами національного законодавства.

Статут Організації Об'єднаних Націй і Загальна декларація прав людини, ухвалена Генеральною Асамблеєю 10 грудня 1948 р., Статті Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП) та інших міжнародних і, зокрема, регіональних договорів і конвенцій

Категоризація прав людини, її критерії та значення. Фундаментальні права. Індивідуальні та колективні права людини. Права окремих груп.

Основні міжнародні документи щодо прав людини. Універсальний рівень визнання та захисту прав людини. Категорія «міжнародне право прав людини». Роль ООН в утвердженні прав людини. Основні органи та структури ООН, що становлять основу універсального механізму захисту прав людини.

Тема 16. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи.

Право на здоров'я. Право на недискримінацію. Право на життя. Свобода від катувань, жорстокого, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження. Право на отримання медичних послуг. Право на інформовану згоду. Право на невтручання в особисте життя.

Право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП).

Принципи Джокьякарти прав людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.

Рекомендовані джерела і навчальна література:

1.Рекомендація CM/Rec (2010) 5 Комітет міністрів держав – членів про заходи по боротьбі з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності – пояснювальна записка, CM (2010) 4 додати 3 фінал (21 березня, 2010 р.). URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1570957&Site=COE>.

2.Принципи Джокьякарти: Застосування міжнародного права в галузі прав людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (березень 2007 р.). URL: <http://www.yogyakartaprinciples.org/>.

3.Рада Європи, комісар з прав людини, прав людини та гендерної ідентичності (29 липня 2009 р.). URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1476365>.

4.Міжнародна комісія юристів та Міжнародна програма з прав людини в Уні верситеті Торонто, юридичний факультет, сексуальна орієнтація тагендерна ідентичність, законодавча база даних (2013) URL: <http://www.icj.org/sogi-legislative-database/>.

5.Вільна та рівноправна кампанія ООН, бюлетень [ЛГБТ права: Часті питання, міжнародне право людини, рівність і недискримінація, криміналізація, насильство]. URL: <https://www.unfe.org/en/fact-sheets>.

6. Керівництво з міжнародного захисту № 9: Претензії до статусу біженця за ознакою сексуальної орієнтації та/або гендерної ідентичності в контексті статті 1А (2) Конвенції 1951 року та/або Протоколу до неї 1967 року, що стосується статусу біженців (23 жовтня 2012 р.). URL: <http://www.unhcr.org/509136ca9.pdf>.

7. Фонд Відкритого Суспільства. Міжнародна адвокація права на здоров'я транссексуалів (лютий 2013 р.). URL: <http://www.opensocietyfoundations.org/reports/transforming-health>.

8. ARC International. URL: // <http://arc-international.net>.

9. Права людини кампанії [Сполучені Штати]. URL: // <http://www.hrc.org/>.

10. Міжнародна комісія юристів. URL: // <http://www.icj.org/>.

11. Кампанія ООН вільний та рівноправний. URL: // <https://www.unfe.org/en>.

Методи викладання, навчання:

Лекції (проблемні лекції, лекції-дискусії, лекції-демонстрації з використанням мультимедійного обладнання);

Семінарські, практичні заняття (публічне обговорення питань тем курсу, дискусії, виконання ситуаційних вправ, участь у діловій грі та ін.);

Самостійне навчання (виконання завдань самостійної роботи (СРС), індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ): контрольна робота, підготовка тез доповіді на наукову конференцію з публікацією).

Форми контролю успішності навчання:

Контрольні заходи з перевірки успішності засвоєння навчального матеріалу з дисципліни включають: поточний контроль, виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ), підсумковий контроль (залік).

Поточний контроль має на меті перевірку виконання завдань як аудиторної, так і самостійної роботи студентів та може проводитися в таких формах:

- оцінювання підготовлених виступів, доповідей з тематики семінарських занять;
- усне опитування або письмовий експрес-контроль на семінарських заняттях;
- виконання контрольної роботи;
- тестування з засвоєння окремих тем курсу;
- перевірка виконання завдань СРС.

Контроль виконання *ІНДЗ* здійснюється у формі перевірки підготовлених тез та їх наступної публікації як умова апробації результатів власного дослідження.

При проведенні рубіжних контролів після вивчення кількох тем курсу у формі електронного тестування використовується набір тестових завдань, які містяться в бібліотеці електронних курсів системи дистанційного навчання СУРА для перевірки знань здобувачів вищої освіти.

Система оцінювання результатів навчання:

Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здобувачів вищої освіти здійснюється за 100-бальною системою.

Підсумкова оцінка (залік) виставляється на підставі суми накопичених балів здобувачем вищої освіти, отриманих у ході поточного, рубіжного контролів, виконання ІНДЗ.

Схема розподілу балів:

50 балів (поточний контроль)	10 балів (контроль виконання ІНДЗ)	40 балів (рубіжний контроль)
---------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------

Мінімальний пороговий рівень з кожного виду контролю:

30 балів (поточний контроль)	5 балів (контроль виконання ІНДЗ)	25 балів (рубіжний контроль)
---------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------

Шкала оцінювання результатів навчання:

Загальна семестрова оцінка за 100-бальною шкалою переводиться у національну шкалу відповідно до таблиці:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи)	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії і порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час усіх видів контролю здійснюється відповідно до затверджено в університеті «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень з навчальних дисциплін здобувачів вищої освіти» (URL : <https://www.suem.edu.ua/normatyvni-dokumeny>).

Політика курсу:***Політика дотримання академічної доброчесності***

Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми.

Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перегляд новин на Телеграм-каналі.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком студента є робота з дистанційним курсом «Права, свободи та обов'язки (гендерний ракурс)».

Політика щодо пропусків занять

Здобувачі вищої освіти мають відвідувати лекційні й практичні (семінарські) заняття. Відсутність здобувача вищої освіти на занятті може бути виправдана поважною причиною. Поважними причинами відсутності вважаються: хвороба, участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт чи будь-якому іншому заході, який можна віднести до заходів, що сприяють розвитку здобувачів і поліпшенню іміджу університету (факультету).

Політика щодо виконання навчальних завдань пізніше встановленого терміну

Здобувачі вищої освіти мають виконувати всі навчальні завдання у встановлені терміни. Здобувач вищої освіти, який не виконав ту чи іншу кількість навчальних завдань вчасно й хоче надолужити прогаяне, може звернутися по допомогу до викладача.

Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

Бонуси

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та мають написаний конспект лекцій отримують додатково 2 бали до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

Силабус відповідає змісту освітніх програм (а саме: відповідність назві дисципліни, кількості кредитів, формі підсумкового контролю, набору компетентностей і результатів навчання), яка пройшла процедуру рецензування стейкхолдерами.

Силабус затверджено на засіданні кафедри публічного і приватного права, протокол від «12» лютого 2024 р. № 20.

Завідувач кафедри

Людмила КУЗНЕЦОВА